

SEMINARIȘTI HIROTONIȚI PREOȚI ȘI DIACONI DIN EPARHIA MITROPOLIEI MOLDOVEI ȘI SUCEVEI, SLUJITORI AI ALTARELOR ÎN 1864

Prof. dr. Ion I. SOLCANU
Universitatea „Al.I. Cuza” din Iași

Abstract

The Doxology Publishing House publishes in 2012, with the blessing of His Eminence Metropolitan Teophan, the volume „Receive the Holy Spirit...”. The registry of ordinations in deacon and priest in the Archdiocese of Iași (1875-1985). The list of deacons and priests ordained in the Diocese of Moldova and Suceava published in the study below was drawn by the „Clergy Division” for „Schools Division” with the purpose to consider them as teachers. Some of deacons and priests included in the list were, in addition to the minister of the altars, teachers too, before 1864. On the basis of this submitted list, the „Schools Division” will select other deacons and priests to become teachers.

Keywords: Orthodox Church in Moldova, The registry of ordinations in deacon and priest, Socola Seminary, deacon, priest, school teacher.

În urmă cu câțiva ani, în 2012, Editura Doxologia publica cu binecuvântarea Înaltpreasfințitului Părinte Mitropolit Teofan volumul „Luați Duh Sfânt...”. *Condica hirotoniilor în diacon și preot din Arhiepiscopia Iașilor (1875-1985)*, datorat, pe atunci, Pr. lect. dr. Daniel Niță-Danielescu și Prep. drd. Emilian Roman. În „Cuvânt înainte” la acest volum, Pr. Danielescu afirma că documentul „aflat în fondul arhivistic al Centrului Mitropolitan din Iași (...) este întocmit pe parcursul a mai bine de o sută de ani”, înregistrând, „riguros și meticulos, datele esențiale cu privire la identitatea, pregătirea și recomandarea candidaților la hirotonie, biserica din localitatea pe seama căreia au primit darul preoției sau diaconiei (ori, după caz, mănăstirea sau schitul), data săvârșirii hirotoniei acesteia și de către cine, precum și alte observații considerate de

interes”¹. Evident, informațiile cuprinse în „memoria-tezaur a filelor îngălbenite” sunt de importanță capitală pentru cercetător, fie el din spațiul istoriei ecleziastice, fie din perspectiva istoriei localităților în care aceia au slujit la respectivele Sfinte Altare străbune.

Acesta este și motivul pentru care prin acest studiu completăm impresionanta *Condică a hirotoniilor în diacon și preot din Arhiepiscopia Iașilor (1875-1985)* cu lista clericilor slujitori în Eparhia Moldovei în anul 1864.

Lista seminaristilor hirotoniți (în treptele ierarhice de preot și diacon) din Eparhia Mitropoliei Moldovei și Sucevei, întocmită în octombrie 1864^a				
Județul	Nr. crt.	Numele și prenumele fiecăruia	Gradul serviciului	Numirea comunei la care deservește
Dorohoi	1	Haralampie Berejanu	Preotu	Bivolul Latiascului
	2	Georgiu Vasiliu	Preotu	Esățai din Molnița
	3	Demetrie Jâjie	Preotu	Corlățeni
	4	Nicolae Sandovici	Preotu	Broscăuți
	5	Vasilie Georgiescu	Preotu	Cobâla
	6	Sava Neculau	Preotu	Grămeștii
	7	Ion Georgiescu	Preotu	Tg. Mihăileni
	8	Demetrie Velagorschi	Preotu	Sănăuți
	9	Georgiu Scânteie	Preotu	Vârful Câmpului
	10	Vasilie Putneanu	Preotu	Tănășianu din Vale
	11	Ion Bobulescu	Preotu	Călinești
	12	Demetrie Cucu	Diaconu	Hântiaștii
	13	Georgiu Condurachi	Preotu	Săveni
	14	Pantelimon Vasiliu	Preotu	Crasnaleauca
	15	Demetrie Filipescu	Preotu	Plopenii de Sus
	16	Constantin Pavleanu	Preotu	Dămășianu lui Flondur

¹ Lect. dr. pr. Daniel Danielescu și Prep. drd. Emilian Roman, „Luați Duh Sfânt...”. *Condică hirotoniilor în diacon și preot din Arhiepiscopia Iașilor (1875-1985)*, Editura Doxologia, Iași, 2012, p. 9.

^a *Arhivele Naționale Istorice Centrale, Fond Ministerul Cultelor și Instrucțiunii Publice (în continuare ANIC, MCIP), Ds. 20/1864, pp. 54-61.*

	17	Georgiu Pantea	Preotu	Popenii Varnavaoiei
Botoșani	18	Mihail Moisiu	Preotu	în orașul Botoșani
	19	Petru Tanasiade	Diaconu	Aseminea
	20	VasilieDimetriu	Diaconu	Aseminea
	21	Costachi Nădejde	Preotu	Aseminea
	22	Georgiu Alexandrescu	Preotu	Aseminea
	23	Georgiu Ionescu	Preotu	Aseminea
	24	Georgiu Constandinescu	Preotu	Aseminea
	25	Gavril Vasiliu	Preotu	Aseminea
	26	Constandin Ionescu	Preotu	Aseminea
	27	Mihail Georgianul	Preotu	Costești
	28	Vasilie Păunu	Diaconu	Popăuți
	29	Ion Băncilă	Preotu	Tocileni
	30	Ilie Lupan	Preotu	Târgul Sulița
	31	Demetrie Chirica	Preotu	Gorbănești
	32	Vasilie Georgiu	Preotu	Hlipiceni
	33	Constandin Romanescu	Preotu	Deleni
	34	Manuel Rugescu	Preotu	Flămânzii
	35	Constantin Mircea	Preotu	Crăciuneni
	36	Constantin Milu	Preotu	Stefăneștii
	37	Ioan Volcinschi	Preotu	Viforani
	38	Neculae Neagu	Preotu	Orășian
	39	Ioan Pârvu	Protoereu pe acel județ	Botoșani
	40	Simion Cârjă	Preotu	Pârâul Cârjei
	41	Teodor Mândrilă	Preotu	Panaci
	42	Georgiu Ortăuanu	Preotu	Dorna-Gura Negri
	43	Nicolae Popescu	Preotu	Mălini
	44	Vasile Oniceanu	Preotu	Broștiani
	45	Georgiu Boroeanu	Preotu	Orașul Fălticeni
	46	Vasile Grigorescu	Preotu	Aseminea
	47	Grigorie Moșianu	Preotu	Preoteștii a Dămoaiei
	48	Vasile Stupcanu	Preotu	Preoteștii Vlădești
	49	Ioan Mureșianul	Preotu	Hărmănești
50	Vasilie Florescu	Preotu	Ruginoasa	

	51	Ioan Savelu	Preotu	Orașul Fălticeni
	52	Ioan Ștefănescu	Diacon	Horodniceni
	53	Nicolae Zăhărescu	Diacon	Bogdănești
	54	Georgiu Pântea	Diacon	Cristești
	55	Nicolae Georgiu	Diacon	Ruginoasa
	56	Ioan Sireteanu	Protoereu pe acel județ	
	57	Vasile Creangă	Preotu	
Neamț	58	Demetriu Focșia	Preotu	Orașul Piatra
	59	David Vicol	Preotu	Aseminea
	60	Georgiu Robu	Diacon	Aseminea
	61	Ioan Costinescu	Preotu	Aseminea
	62	Georgiu Focșia	Diacon	Aseminea
	63	Ion Calapu	Preutu	Bodeștii Precista
	64	Nicolae Popovici	Preutu	Hârtopu Mare
	65	Costachi Ionescu	Preutu	Girovu
	66	Constantin Trifan	Preutu	Gura Văii
	67	Vasile Popovici	Preutu	Cutul
	68	Teodor Popovici	Preotu	Garcina
	69	Teodor Trifan	Preotu	Mănăst. «irea» Bistrița
	70	Nicolae Neculau	Preotu	Bârleștii de Sus
	71	Georgiu Stamate	Preotu	Aseminea
	72	Vasilie Luca	Preotu	Neguleștiu
	73	Georgiu Ionescu	Preotu	Barcu i Goșmanii
	74	Georgiu Dimitrescu	Preotu	Poliția Buhușiul
	75	Ștefan Posa	Preotu	Neamțiu
	76	Vasilie Spicescu	Preotu	Aseminea
	77	Ion Posa	Preotu	Aseminea
	78	Marin Mirauția	Preotu	Grumăzăștii
	79	Vasilie Mircea	Preotu	Petricanii
	80	Ion Zaharescu	Preotu	Agapia
	81	Zaharia Simionescu	Diaconu	Poliția Neamțiu
	82	Georgiu Vasiliu	Diaconu	Mănăst. Văratcului
	83	Georgiu Sanatavici (?)	Diaconu	Orașul Piatra
	84	Neculai Conta	Preotu	Orașul Piatra

Iași	85	Georgiu Posa	Preotu	Orașul Iași
	86	Georgiu Alexandrescu	Diaconu	Aseminea
	87	Alexandru Ionescu	Preotu	Aseminea
	88	Alexandru Gheordie	Preotu	Aseminea
	89	Costache Iliescu	Preotu	Aseminea
	90	Ion Antoniu	Preotu	Aseminea
	91	Grigorie Folescu	Preotu	Aseminea
	92	Constantin Idriceanu	Diaconu	Aseminea
	93	Ion Creangă	Diaconu	Aseminea
	94	Alexandru Lohanu	Preotu	Aseminea
	95	Ion Puschin	Preotu	Aseminea
	96	Demetrie Zăhărescu	Preotu	Aseminea
	97	Costache Cornescu	Preotu	Aseminea
	98	Ion Ionescu	Preotu	Aseminea
	99	Ștefan Neagu	Diaconu	Aseminea
	100	Ion Creangă	Diaconu	Aseminea
	101	Georgiu Enăchescu	Diaconu	Aseminea
	102	Ion Poenariu	Preotu	Aseminea
	103	Ion Cohanu	Preotu	Orașul Iași
	104	Ion Popescu	Diaconu	Aseminea
	105	Costachi Buțiureanu	Preotu	Aseminea
	106	Basilie Pompilianu	Preotu	Aseminea
	107	Atanasie Artimescu	Preotu	Aseminea
	108	Vasilie Irimie	Diaconu	Aseminea
109	Costachi Agapie	Preotu	Aseminea	
110	Constandin Gasarescu	Preotu	Aseminea	
111	Ion Bulău	Preotu	Cotnari	
112	Vasilie Pavlu	Preotu	Lioldana	
113	Ion Dăscălescu	Preotu	Hodora	
114	Ion Georgiescu	Diaconu	Ceplenița	
115	Alexandru Neculau	Preotu	Costuleni	
116	Georgiu Agapie	Diaconu	Prisăcanii	
117	Constantin Teodorescu	Preotu	Târgul Frumos	
118	Panteleimon Păunu	Preotu	Dealul lui Păun	
119	Ion Filimonu	Preotu	Tomeștii	
120	Vasile Epureanu	Preotu	Vișani	
121	Vasilie Robu	Preotu	Bulbucanii	
122	Constantin Tolfa	Preotu	Slobozia Voineștii	
123	Alexandru Arbore	Preotu	Darjanii	
124	Iftime Vigileanu	Preotu	Ezereni	

	125	Vasilie Bejenariu	Preotu	Mogoșeștii Frumosu
	126	Ștefan Ursachi	Preotu	Todirenii
	127	Ion Baltă	Preotu	Răusenii
	128	Constantin Știuberu	Preotu	Orașul Iași
Ismail	129	Georgiu Bârgăoanu	Preotu	Ismail
	130	Vasilie Machedonschi	Preotu	Aseminea
	131	Simion Topalovu	Preotu	Aseminea
	132	Arseni Caisin	Preotu	Aseminea
	133	Teodor Nicolaev	Preotu	Aseminea
	134	Demetrie Petrov	Preotu	Aseminea
	135	Vasilie Stoicov	Preotu	Aseminea
	136	Florian Dlujițchi	Preotu	Aseminea
	137	Iosif Glisianu	Preotu	Brasca
	138	Simion Malicenco	Preotu	Renel
	139	Constantin Buhnea	Preotu	Aseminea
	140	Atanasie Agura	Preotu	Chilia
	141	Vladimir Canevschi	Preotu	Aseminea
	142	Grigorie Caimacanu	Preotu	Cicma
	143	Teodor Lazanovschi	Preotu	Aseminea
	144	Teodor Căruță	Preotu	Zolocari
	145	Dimitrie Gorafinu	Preotu	Ismailu
Bolgrad	146	Nichifor Petrov	Preotu	Bolgradu
	147	Platon Dănila	Preotu	Aseminea
	148	Ionichie Stadnicavu	Preotu	Aseminea
	149	Mihail Cazanaci	Preotu	Aseminea
	150	Aristotel Scribanu	Preotu	Erdecburno
Cahul	151	Vasilie Cocovschi	Preotu	Cahul
	152	Georgiu Popov	Preotu	Aseminea
	153	Ion Ferlat	Preotu	Aseminea

Lista de mai sus era întocmită de „capul Diviziei Clerului”, D. Ghidionescu, din cadrul Ministerului Justiției, Cultelor și Instrucțiunii Publice, pentru „Divizia Școalelor”, din cadrul aceleiași instituții centrale a Principatelor Unite, „pentru a-i avea în vedere la alegere de institutori”, după cum glăsuia adresa de înaintare a documentului. După cum vom vedea din cele ce urmează, diaconii și preoții incluși în listă nu au fost hirotoniți în 1864, ci cu mult înainte, unii cu mai mult de un deceniu. Spre deosebire de *Condica* publicată la Editura Doxologia, lista prezentă este lipsită de o serie de date precum seminarul unde a

studiat candidatul la hirotonie, data săvârșirii hirotoniei, ierarhul care a săvârșit Sfânta Taină, numărul și data Cărții de hirotonie, numărul și anul dosarului sau rubrica de observații, importantă și aceasta, asemenea celorlalte enumerate. Chiar și în lipsa lor, datele conținute în documentul de mai jos rămân edificatoare pentru cercetătorul istoric și, după știința noastră, ele umplu un gol de date istorice.

Cercetătorul află informații care, corelate cu altele, lămuresc și înlesnesc înțelegerea efortului făcut de arhipăstoriile rânduiești de Dumnezeu la cârma Eparhiei de a da slujitori altarelor spre propovăduirea dreptei credințe în rândul poporului, precum și de Ministerul Cultelor și Instrucțiunii Publice pentru încredințarea răspunderii catedrelor de la școlile primare rurale sau chiar orașenești. Astfel, de exemplu, în județul Dorohoi, preotul Ion Georgiescu era în 1863 paroh la biserica cu hramul „Sfântul Nicolae” din Târgul Mihăileni și, în același timp, suplinitor la clasa a doua². Îl mai întâlnim apoi depunând mărturie, pe 1 iunie 1864, la cererea Ministerului, în scandalul de răsunet în acele timpuri pentru școala din Mihăileni, de răpire a miresei institutorului clasei a treia, Teodor Petrescu, de către colegul său, responsabil la clasa a patra, Nicolae Bobulescu: „Domnul Teodor Petrescu, profesorul clasei a treia la școala publică s-au logodit cu domnișoara Olimpiada Faur și s-au pregătit cu toate cele trebuitoare; au îndeplinit prin mine toate legiuitele formalități a canoanelor bisericesti pentru a se cununa cu domnișoara la 31 mai”, raporta superiorilor săi preotul Ion Georgiescu, pe 1 iunie 1864, și continua: „Însă, la 30 mai, am fost îndemnat ca să cunun pe domnul Nicolae Bobulescu, profesorul clasei a patra de la această școală. Eu, însă, auzind că mireasa s-ar fi ademenit de domnul Bobulescu noaptea spre 30 mai, m-am apărat de a nu cununa până nu mi se va da ordin de la protoereu; mai în urmă s-a săvârșit cununia prin alt preot, dar cu ce legalități, nu știu”³. Suplinirea făcută de preotul Ion Georgiescu la clasa a doua de la școala primară publică din Târgul Mihăileni a fost de scurtă durată, postul fiind ocupat ulterior de un absolvent al Școlii Preparandale de la Trei Ierarhi.

² *Ibidem*, ds. 395/1863, fila 70.

³ *Ibidem*, ds. 65/1863, fila 56.

În județul Suceava, mai mulți preoți parohi vor fi numiți învățători la școlile satelor unde păstoreau. Astfel, preotul „Georgie Ortăuanu” (Ortuanu), fiul preotului Teodor din satul Dornei, „care au învățat mai întâi în școala bisericească ținută, iar mai pe urmă și în Seminaria centrală cursul de jos” – după cum glăsuiește atestatul de studii eliberat pe 8 martie 1858, pe când absolventul avea 25 de ani –, era numit învățător la școala din Dorna – Gura Văii, pe 1 septembrie 1865⁴. Preotul Gheorghe Ortuanu funcționa la aceeași școală din Dorna-Gura Negrei și în 1868⁵.

La Preuteștii-Dămoaiei, parohul Grigore Moșanu va fi numit și învățător, în decembrie 1860⁶, înlocuindu-l pe demisionatul Ion Moga. După aproape un an de funcționare la catedră, Grigore Moșanu cerea transferul, în august 1861, la școala din Bogdănești-Suceava, solicitare refuzată de minister, motivând că postul de aici nu este vacant, încât îl aflăm predând tot la Preuteștii Dămoaiei și în anii următori⁷.

Preotul paroh Vasile Stupcanu, „fiul preotului Teodor Stupcanu din Șoldănești” – după cum aflăm din atestatul eliberat pe 30 iulie 1859 de Seminarul central de la Socola, pe când solicitantul avea 22 de ani –, va fi numit la școala din Preuteștii-Vlădești, pe 10 ianuarie 1865, fiind cel dintâi învățător al acesteia⁸. Aici va funcționa până în august 1868, când va fi înlocuit de Dimitrie Popescu, „permutat de la Varatec”⁹.

Pe 1 septembrie 1859, când solicita postul vacant de învățător din comuna Mălini, Ion Savel era diacon¹⁰, fiind ulterior hirotonit

⁴ *Ibidem*, ds.12/1865, filele 244-245; N. Adăniloaiei, *Învățământul primar sucevean în epoca modernă*, Editura Litera, București, 1988, p. 40.

⁵ Ion I. Solcanu, *Înfățișarea școlilor publice sătești în județul Suceava (1858-1868)*, în *Crezul istoriei. În onoare prof. univ. dr. Mihai Iacobescu*, coordonatori Prof. univ. dr. Ștefan Purici, Prof. univ. dr. Dumitru Vitcu, Editura Junimea, Iași, 2013, p. 251 și nota 234.

⁶ ANIC, MCIP, ds.6/1863, filele 25-26.

⁷ ANIC, MCIP – *Moldova*, ds. 69/1861, fila 23; Ion I. Solcanu, *op. cit.*, p. 238, nota 104.

⁸ *Ibidem*, pp. 245-247 și nota 206.

⁹ *Statul de prezență al personalului învățătorilor de la școlile comunale rurale din județul Suceava pe treiul al treilea și al patrulea, anul 1866; Idem, pe treiul întâi, anul 1867, Direcția Județeană Iași a ANIC, Fond: Revizoratul Școlar*, ds. 1/1864, filele 152 și 193.

¹⁰ ANIC, MCIP – *Moldova*, ds., 169/1858, fila 282.

preot, cum atestă lista pe care o publicăm. Pentru înființarea școlii din Mălini, moșie a mănăstirii Slatina, Prefectura de Suceava informa MCIP, pe 17 octombrie 1859, că „Prea Sfinția Sa arhiereul Calinic Hariopoleos, egumenul actual al acelei mănăstiri, a deșertat casele care erau chiar pentru sine pregătite”¹¹. Nu avem știre pentru care motiv dorința diaconului Ioan Savel de a fi numit învățător la școala din Mălini nu a fost îndeplinită de diriguitorii școlilor publice din Moldova care cereau directorului Școlii Preparatorie de la Trei Ierarhi recomandarea unui absolvent pentru acest post. Dr. Anton Velini înainta propunerea cu „Georgie Grigorescu, fiul preotului Gavril Grigorescu din satul Petia, districtul Sucevei, în etate de 22 de ani, care au învățat în Seminaria Centrală din mănăstirea Socola, patru clase”¹². Până la urmă, pe 5 ianuarie 1860, dr. Anton Velini îl recomanda pe acesta la școala din satul Nemțșor, iar pentru aceea din Mălini pe Costin Theodor¹³. Preotul iconom Ion Savel, în urma examenelor susținute, va fi numit „institutor” la școala primară din Fălticeni, unde lucrează până la pensionarea sa, în 1900¹⁴. Figura luminoasă a preotului-învățător (căsătorit cu Catinca Conta, vara dreaptă a filosofului Vasile Conta, de loc din Ghindăoanii Neamț¹⁵) va intra în memoria comunității, încât una dintre străzile din partea de sus a orașului îi poartă și azi numele.

Pe diaconul Ioan Ștefănescu îl întâlnim învățător la școala din Sasca, numit în acest post pe 20 iulie 1865, unde va funcționa și în anii următori, până în 1868¹⁶.

Între slujitorii altarelor din județul Neamț recomandați de Diviziunea Clerului celei a „Școalelor” pentru a fi învățători îl găsim pe diaconul Gheorghe Focșa, care era deja la catedra școlii din Pângărați încă din iulie 1863, dată la care înainta ministerului

¹¹ *Ibidem*, fila 348.

¹² ANIC, MCIP, ds. 12/1865, fila 3.

¹³ ANIC, MCIP – Moldova, ds. 161/1860, filele 47 f-v și 54.

¹⁴ Dumitru Balan, *Din istoricul învățământului primar al județului Baia, Fălticeni*, 1934, p. 73.

¹⁵ Eugen Dimitriu, *Orașul Muzelor*, Editura „Bucovina istorică”, Suceava, 2002, p. 27.

¹⁶ Direcția Județeană Iași a ANIC, Fond: Revizoratul Școlar, ds. 1/1864, filele 150, 263-266.

„catalogul matricular pentru elevii aflători în această școală, cu rezultatul notelor pe anul 1862/1863, în număr de 37, din care 24 în diviziunea întâi, șapte în a doua, șase în a treia, în care se prevede anul, luna și ziua intrării școlarului, numele și cognomele, anul, luna și ziua nașterii, vaccinarea, moralitatea și gradul învățaturii pe fiecare lună cu absențele făcute, rezultatul semestrului de la întâi septembrie și până la întâi februarie, rezultatul semestrului al doilea de la întâi februarie până la întâi iulie și rezultatul anului întreg”¹⁷. Catalogeale întocmite cu o caligrafie de invidiat azi erau semnate de „profesor Gh. Focșia, diacon”¹⁸.

„Preotul Ionescu Georgie” din Barcu și Goșmani, „proprietate a Episcopiei de Roman”, fusese numit învățător la școala acestor două sate pe 21 octombrie 1858¹⁹, când era înștiințat despre aceasta și arendașul moșiei, aga N. Tulbure. „Se face cunoscut Dumneavoastră că la școala pe acea moșie s-a numit profesor pe Sfinția sa, preotul Gheorghe Ionescu, cărui îi veți încredința casa de școală, dându-i toate înlesnirile pentru deschiderea ei, conform îndatoririlor cuprinse în contract”, se arăta în adresa Diviziunii Școlaelor a MCIP, din 21 octombrie 1858²⁰. Preotul-învățător era salarizat cu întârziere, căci pe 6 iunie 1859 solicita ministerului plata restantă pe lunile martie, aprilie, mai și iunie ale aceluși an²¹. În *Statu de prezența personalului învățătorilor școlilor comunale din județul Neamț pe trilunia a treia, 1865*, aflăm pe „parohul Georgie Ionescu, învățător la comuna Siliște, școală situată în anexa Barcu”, cu un salariu lunar de 200 lei²², cel mai mare acordat învățătorilor sătești. Pe 8 iulie 1863, preotul-învățător Gh. Ionescu expedia cataloagele „cu notele semestrale și ale examenului semestrului al doilea”²³.

Dintr-o suplică a ierodiaconului Vasile Mircea, datată 21 august 1860, primim știre că postul de la școala din comuna Bozieni, publicat vacant, „l-a ocupat fără decret de la mai, 11, și până acum. Acum dar, plecat, rog Onoratul minister ca să binevoiască

¹⁷ ANIC, MCIP, ds. 1119/1863, fila 290.

¹⁸ *Ibidem*, ds. 1120/1863, filele 284-287.

¹⁹ ANIC, MCIP – *Moldova*, ds. 169/1859, fila 124 f-v.

²⁰ *Ibidem*, ds. 324/1859, fila 33.

²¹ *Ibidem*.

²² ANIC, MCIP, ds. 400/1865, filele 9 v-10 f.

²³ *Ibidem*, ds. 1120/1863, fila 162.

a mă supune la examen și a-mi slobozi cuvenitul decret”²⁴. La doar câteva zile, pe 24 august 1860, ministerul informa pe ierodiaconul Vasile Mircea că, într-adevăr, „după Așezământul școlariu nimene nu poate preda lecțiuni măcar private fără preavizul acestui minister” și îl invita „a veni în capitală la Comisiunea examinatoare, pentru a depune cuvenitul examen și prin care odată cu recunoașterea calităților de profesor se vor încredința și drepturile cuvenite”²⁵. Conformându-se invitației, în urma examenului, ierodiaconul Vasile Mircea era recomandat de Consiliul profesoral „de învățător”, pe 3 septembrie 1860, și, în același timp, atenționa pe Grigore Balș, proprietarul târgușorului Bozieni, asupra sumei prea „scăzută” de 500 lei/an plătită învățătorului²⁶. Cariera didactică a diaconului Vasile Mircea se întinde pe mai mulți ani. În *Statu de prezența personalului învățătorilor școalelor comunale* din județul Neamț, pe trilonia a treia, anul 1865, la școala din Bozieni este menționat „paroh Vasile Mircea”, cu salariul neachitat pe respectiva perioadă²⁷. Drepturile salariale au rămas neplătite și pe următoarele trei luni, după cum rezultă dintr-un memoriu adresat ministerului, pe care îl semna, pe 26 ianuarie 1866, împreună cu alți treisprezece învățători (Constant Danobis – Girov, Vasile Telica – Bârgăoani, V. Tăzlăoanu – Boiștea, Pr. Costache Podoleanu etc.), solicitând emiterea „urgentă a mandatelor pe treiul al treilea și al patrulea, pentru a ne răspunde lefile”. În același timp, ruga superiorii ministeriali „să binevoiască a face ca pe viitor, dacă e să mai funcționăm, să primim și noi ca toți ceilalți funcționari lefile la timp, căci altfel ajungem cu totul victime grelelor suferințe”²⁸. În același an, revizorul școlar al județelor Bacău, Neamț și Suceava, D. Vicol, aprecia pe „părintele Vasile Mircea, învățător școalelor din comuna Bozieni”, între „cei mai vechi și mai capabili” pentru a da relații despre numărul elevilor, dar și despre numărul copiilor aflați în cuprinsul localității²⁹.

²⁴ ANIC, MCIP – Moldova, ds. 161/1860, fila 174.

²⁵ *Ibidem*, fila 175.

²⁶ *Ibidem*, pp. 209 și, respectiv, 197 f-v.

²⁷ ANIC, MCIP, ds. 400/1865, filele 9v, 10f, 15f-v-16f.

²⁸ *Ibidem*, fila 34 f-v.

²⁹ Direcția Județeană Suceava a ANIC, Fond: Inspectoratul Școlar al județului Baia, ds. 1/1865, fila 19 f-v.

Constantin Trifan, „preot în Gura Văii”, era, în același timp, și învățător la școala din parohia sa, de unde solicita, pe 19 ianuarie 1860, 30 de abecedare pentru elevii clasei întâi³⁰. Pe 3 martie, același an, raporta cheltuielile făcute din propriul salariu pentru tabelă și bănci”, iar pe 12 aprilie, la controlul efectuat de Prefectura județului la școala preotului Constantin Trifan, este menționată o frecvență școlară de 35 de elevi. În schimb, spre sfârșitul aceleiași luni, după Sfântul Gheorghe, când încep lucrările agricole de primăvară, preotul învățător raporta că frecvența a scăzut la 16 copii, din cauză că elevii sunt luați de părinți la „aratru”³¹. Presupunem că preotul Constantin Trifan a învățat copiii satului Gura Văii – Turturești și în următorii ani, de vreme ce, pe 12 iulie 1863, expedia ministerului „cataloagele matricolo-semesterale”, informând că „examele s-au ținut la 5 aprilie, în prezența revizorului școlar, a clerului local și a consiliului comunal”³². Este prezent la aceeași școală și în 1866, când, pe 21 ianuarie, revenea asupra raportului său din septembrie trecut prin care își revendica drepturile salariale restante³³.

Un alt cleric recomandat de învățător în lista pe care o publicăm, diaconul Zaharia Simionescu, slujitor la unul dintre altarele din Piatra, în 1864, era amintit într-un raport, din martie 1863, al învățătorului G. Alexandrescu, de la școala din Oșlobeni, că a asistat la examinarea elevilor, iar pe 27 iunie 1865 era numit în locul demisionatului învățător C. Mihăilescu la școala din Pipirig³⁴. Instalarea sa ca învățător la acea școală a fost pe 20 ianuarie 1865, conform cu *Lista de numele și cognumele învățătorilor, numirea comunelor rurale în care sunt situate școlile, onorariul ce are fiecare învățător pe lună și timpul de când este instalat fiecare*³⁵.

Preotul Ion Zaharescu, din același județ, care apare în document ca slujitor la Agapia, înainta MCIP din Moldova, pe 3 august 1859, o suplică prin care se voia învățător la școala nou-înființată

³⁰ ANIC, MCIP – Moldova, ds. 160/1857, fila 7.

³¹ ANIC, MCIP, ds. 400/1865, filele 8, 22, 11.

³² ANIC, MCIP, ds. 120/1863, fila 133.

³³ ANIC, MCIP, ds. 400/1865, fila 11.

³⁴ *Ibidem*, filele 1 și 32.

³⁵ Direcția Județeană Suceava a ANIC, Fond: Inspectoratul Școlar al județului Baia, ds. 1/1865, filele 11 și 13.

din comuna Târpești. Prin decretul nr. 6204, de pe 8 august 1859, cererea îi era satisfăcută³⁶, dată la care Casieria Clerului era informată despre numirea sa ca învățător³⁷. Preluând clasa de elevi, își informa superiorii ministeriali, pe 15 octombrie 1860, despre progresele înregistrate la învățătură³⁸. Nu știm câtă vreme a rămas la școala din Târpești, dar pe 22 noiembrie 1865 aici era numit învățătorul D. Pântescu.

Preotul Vasile Luca din Negulești era numit, pe 20 februarie 1865, învățător la școala din comuna Mesteacănu³⁹, iar parohul Gheorghe Stamate, al comunei Borlești, primea postul de învățător al școlii din acea localitate, pe 20 decembrie 1864⁴⁰, pentru ca în luna ianuarie a anului următor să trimită ministerului catalogul cu cei 78 de elevi înscriși în clasa I-a⁴¹. Era salarizat cu numai 100 lei lunar, spre deosebire de alți confrăți care primeau dublu. Pentru nivelul salarizării se luau în considerație studiile încheiate, precum Școala preparandală de la Trei Ierarhi (viitoarea Școală Normală „Vasile Lupu”), echivalată la retribuție cu absolvirea cursului superior de șapte clase de la „Seminaria centrală Socola”, spre deosebire de cursul inferior de numai patru clase. Tot cu 100 lei lunar era remunerat și preotul „Georgie Dimitriu” de la școala din Târgul Buhuși, unde fusese încadrat pe 15 decembrie 1864⁴².

Dintre slujitorii altarelor din cele trei județe – Cahul, Bolgrad și Ismail – reîntrupate Țării Moldovei și, apoi, Principatelor Române, ca urmare a Tratatului de pace de la Paris (18/30 martie 1856), unii, deși absolvenți ai Seminarului teologic de la Chișinău, au fost preluați sau încadrați de noua administrație în școlile de diverse grade. Astfel, Simeon Topalov (născut pe 22 februarie 1822), cu studii încheiate la Seminarul Teologic din Chișinău, cu atestat

³⁶ ANIC, MCIP – Moldova, ds. 161/1858, fila 181.

³⁷ *Ibidem*, ds. 71/1854, fila 81.

³⁸ *Ibidem*, ds. 141/1860, vol. I, fila 97.

³⁹ *Statu de prezența personalului învățătorilor școalelor comunale din județul Neamț, pe trilunia a treia, anul 1865*, ANIC, MCIP, ds. 400/1865, filele 9v-10f.

⁴⁰ *Ibidem*.

⁴¹ *Direcția Județeană Neamț a ANIC, Fond: Școala generală nr. 1 Borlești*, ds. 5/1865, filele 27v, 28f - 31f.

⁴² ANIC, MCIP, ds. 400/1865, filele 10v și 15f.

din 15 iulie 1845, a funcționat ca profesor până în 1853 în instituția absolută, iar apoi ca profesor de religie la Școala publică cu predare în limba rusă din Ismail, până în 1857, an în care preia disciplinele *Mărturisire ortodoxă* și *Limba slavonă* la Școala catihetică din același oraș, înființată de arhimandritul Teoctist Scriban, unde rămâne până în 1865, predând la clasele I și a II-a. În același timp a fost suplinitor la Școala publică primară de băieți din Ismail, până în 1870⁴³.

Preotul Georgiu (Gheorghe) Bârgăoanu, „fiul lui Vasile Bârgăoanu din poliția Romanului”, absolvent al cursului inferior de la Seminarul Central din mănăstirea Socola, a fost, începând cu 1857, „scriitor”-grefier, odată cu înființarea Consistoriului de Ismail, al cărui președinte era arhimandritul Teoctist Scriban. În paralel, Pr. Gh. Bârgăoanu a „paradosit” la Școala catihetică ținută din Ismail, devenită apoi Seminarul Teologic din Ismail. Această stare de lucruri o aflăm din mărturia proprie, dar și dintr-un document datorat locotenentului de mitropolit al Moldovei și Sucevei, Calinic Miclescu, care preciza că activitatea didactică și-a încheiat-o în 1864 (studiile nu-i mai îngăduiau să predea la Seminar), rămânând doar „grefier aceluși Spiritual Consistoriu”⁴⁴.

Dintre preoții județelor din sudul Basarabiei amintiți în lista pe care o publicăm, întâlnim ca profesor la Seminarul din Ismail pe Teodor Nicolaev (Nicolau, Nicolae), între 1863 și 1868, predând Latina și Geografia⁴⁵; pe Constantin Buhne, învățător la școala primară publică din Reni, pe care o și înființa în septembrie 1858⁴⁶; pe Athanasie Agura, învățător la clasa I de la școala publică primară din Târgul Chilia, în 1862⁴⁷; pe Vladimir Conevschi, absolvent al Seminarului din Chișinău, care înființează școala

⁴³ Ion I. Solcanu, *Școala românească în județele Cahul, Bolgrad și Ismail pe durata reintrupării la Principatele Române. 1857-1878*, Editura Enciclopedică, București, 2013, p. 218, nota 78. Idem, *O filă din istoria învățământului teologic românesc. Seminarul Ortodox din Ismail (1857-1878)*, în „Destin Românesc, revistă de istorie și cultură”, serie nouă, 2014, anul IX (XX), nr. 1-2 (87-88), pp. 26-27 și 31.

⁴⁴ Atestat eliberat de Seminarul Central din Mănăstirea Socola, vezi Ion I. Solcanu, *O filă din istoria învățământului...*, pp. 26-27 și 31.

⁴⁵ Ion I. Solcanu, *Școala românească în județele Cahul, Bolgrad și Ismail pe durata reintrupării la Principatele Române. 1857-1878*, pp. 209-210.

⁴⁶ *Ibidem*, pp. 202-203.

⁴⁷ *Ibidem*, p. 214 și nota 94.

publică primară de băieți din Chilia, în aprilie 1858, predând aici pe durata unui an, înlocuit fiind de „preparandalul” G. Romanescu. Pe preotul Vladimir Conevschi îl întâlnim apoi, din august 1870, până în iunie viitor, ca învățător la școala publică primară din comuna Dermendere⁴⁸. Nu am insistat mai mult asupra formării și carierei acestora, din simplul motiv că în trimiterile de la sub-solul paginii cititorul interesat poate găsi informații suplimentare.

La finalul acestui studiu putem concluziona că bună parte dintre cei hirotoniți în treapta diaconiei sau a preoției și care funcționau în Eparhia Moldovei și Sucevei în 1864 nu numai că au fost slujitori ai altarelor noastre străbune ci, în același timp, și luminători ai satelor – cum bine spunea nonagenarul istoric Nechita Adăniloiaiei –, adevărați apostoli ai neamului. Flacăra aprinsă de ei în școli a fost preluată și întreținută apoi de alți și alți dascăli. Evocarea lor rămâne o datorie pentru fiecare dintre slujitorii de azi ai altarelor străbune, dar și pentru învățătorii școlilor. De fapt, aceste rânduri se doresc a fi un îndemn în acest sens.

⁴⁸ *Ibidem*, pp. 17, 66, 157, 205, 214.